Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (četvrto vijeće)

16. rujna 2013.*

„Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Belgijsko, njemačko, francusko, talijansko, nizozemsko i austrijsko tržište kupaonske opreme – Odluka kojom se utvrđuje povreda članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u – Usklađivanje povećanja cijena i razmjena osjetljivih poslovnih informacija – Jedinstvena povreda“

U predmetu T-378/10,

Masco Corp., sa sjedištem u Tayloru, Michigan (Sjedinjene Države),

Hansgrohe AG, sa sjedištem u Schiltachu (Njemačka),

Hansgrohe Deutschland Vertriebs GmbH, sa sjedištem u Schiltachu,

Hansgrohe Handelsgesellschaft mbH, sa sjedištem u Wiener Neudorfu (Austrija),

Hansgrohe SA/NV, sa sjedištem u Bruxellesu (Belgija),

Hansgrohe BV, sa sjedištem u Westknollendamu (Nizozemska),

Hansgrohe SARL, sa sjedištem u Antonyju (Francuska),

Hansgrohe SRL, sa sjedištem u Villanova d'Asti (Italija),

Hüppe GmbH, sa sjedištem u Bad Zwischenahnu (Njemačka),

Hüppe Ges.mbH, sa sjedištem u Laxenburgu (Austrija),

Hüppe Belgium SA, sa sjedištem u Woluwé Saint-Étienneu (Belgija),

Hüppe BV, sa sjedištem u Alblasserdamu (Nizozemska),

koje zastupaju D. Schroeder, S. Heinz, odvjetnici, i J. Temple Lang, *solicitor*,

tužitelji,

protiv

Europske komisije, koju zastupaju F. Castillo de la Torre i F. Ronkes Agerbeek, agenti, uz pomoć B. Kennelly, *barrister*,

tuženika,

* Jezik postupka: engleski

povodom zahtjeva za djelomično poništenje članka 1. Odluke Komisije C (2010) 4185 *final* od 23. lipnja 2010., koja se odnosi na postupak primjene članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39092 – kupaonska oprema), u dijelu u kojem je Komisija smatrala da su tužitelji sudjelovali u jedinstvenoj i složenoj povredi u sektoru kupaonske opreme,

OPĆI SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: I. Pelikánová, predsjednica, K. Jürimäe (izvjestiteljica) i M. van der Woude, suci,

tajnik: N. Rosner, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 28. veljače 2012.,

donosi sljedeću

Presudu

Činjenična osnova spora

1 Europska komisija je Odlukom C (2010) 4185 *final*, od 23. lipnja 2010., koja se odnosi na postupak primjene članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39092 – kupaonska oprema) (u daljnjem tekstu: pobijana odluka), utvrdila postojanje povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP) u sektoru kupaonske opreme. Sukladno predmetnoj odluci, ta se povreda, u kojoj je sudjelovalo 17 poduzetnika, odvijala tijekom različitih razdoblja između 16. listopada 1992. i 9. studenoga 2004. u obliku niza protutržišnih sporazuma ili usklađenog djelovanja na području Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Nizozemske i Austrije (uvodne izjave 2. i 3. i članak 1. pobijane odluke).

2 Preciznije, Komisija je u pobijanoj odluci navela da je utvrđena povreda obuhvaćala: prvo, usklađivanje između različitih proizvođača kupaonske opreme godišnjih povećanja cijena i drugih elemenata određivanja cijena, u okviru redovitih sastanaka u nacionalnim stručnim udruženjima; drugo, određivanje ili usklađivanje cijena prilikom posebnih događaja, poput povećanja troškova sirovina, uvođenja eura te uvođenja naplate cestarina; i treće, u otkrivanju i razmjeni osjetljivih poslovnih informacija. Osim toga, Komisija je utvrdila da se određivanje cijena u sektoru kupaonske opreme odvijalo u godišnjem ciklusu. U tom pogledu, proizvođači su određivali svoje cjenike koji su u pravilu ostajali na snazi godinu dana i služili kao podloga za poslovne odnose s trgovcima na veliko (uvodne izjave 152. do 163. pobijane odluke).

3 Pobijana odluka odnosi se na kupaonsku opremu iz jedne od sljedećih triju podskupina proizvoda: sanitarne armature, vrata za kade, kao i sanitarna keramika (u daljnjem tekstu: tri podskupine proizvoda) (uvodne izjave 5. i 6. pobijane odluke).

4 Masco Corp., američki poduzetnik i njegova europska društva kćeri, od kojih Hansgrohe AG proizvodi sanitarne armature a Hüppe GmbH vrata za kade, u daljnjem tekstu zajedno su navedeni kao „tužitelji“. Njihova aktivnost odnosi se samo na dvije od triju podskupina proizvoda, to jest na sanitarne armature i vrata za kade (uvodna izjava 14. pobijane odluke).

5 Dana 15. srpnja 2004. tužitelji su obavijestili Komisiju o postojanju zabranjenog sporazuma u sektoru kupaonske opreme i zatražili korištenje imuniteta od novčanih kazni na temelju Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima zabranjenih sporazuma (SL 2002, C 45, str. 3., u daljnjem tekstu: Obavijest iz 2002. o suradnji) ili, podredno, smanjenje njihovog iznosa. Dana 2. ožujka

2005. Komisija je donijela uvjetnu odluku o imunitetu od novčanih kazni u korist tužitelja, na temelju stavka 8. točke (a) i stavka 15. Obavijesti o suradnji iz 2002. (uvodne izjave 126. do 128. pobijane odluke).

6 Komisija je donijela pobijanu odluku 23. lipnja 2010.

7 U pobijanoj odluci Komisija je smatrala da su djelovanja opisana gore pod točkom 2. bila dio globalnog plana koji je imao za cilj ograničiti tržišno natjecanje među adresatima predmetne odluke i da su predstavljala jedinstvenu i produženu povredu koja je obuhvaćala tri podskupine proizvoda iz točke 3. gore koja se protezala na područje Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Nizozemske i Austrije (uvodne izjave 778. i 793. pobijane odluke) (u daljnjem tekstu: utvrđena povreda). U tom smislu, posebno je istaknula da su se navedena djelovanja odvijala po ponavljajućem obrascu koji se pokazao istovjetnim u šest država članica obuhvaćenih istragom Komisije (uvodne izjave 778. i 793. pobijane odluke). Također je istaknula postojanje nacionalnih strukovnih udruženja koja se odnose na sve tri podskupine proizvoda, koja je nazvala „koordinacijska tijela“, nacionalnih strukovnih udruženja čiji su se članovi bavili djelatnošću koja se odnosila na najmanje dvije od triju podskupina proizvoda, koja je nazvala „udruženja za više proizvoda“, kao i specijaliziranih udruženja čiji su se članovi bavili djelatnošću vezanom uz jednu od te tri podskupine proizvoda (uvodne izjave 796. i 798. pobijane odluke). Naposljetku, utvrdila je postojanje središnje skupine poduzetnika koja je sudjelovala u zabranjenom sporazumu u različitim državama članicama i u okviru koordinacijskih tijela i udruženja za više proizvoda (uvodne izjave 796. i 797. pobijane odluke).

8 U članku 1. pobijane odluke Komisija je kaznila 17 poduzetnika za povredu članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u tijekom razdoblja, za tužitelje, od 16. listopada 1992. do 9. studenoga 2004.

9 U članku 2. stavku 1. pobijane odluke Komisija je navela da ne izriče nikakvu novčanu kaznu tužiteljima.

Postupak i zahtjevi stranaka

10 Ovaj postupak tužitelji su pokrenuli podnošenjem tužbe tajništvu Općeg suda 7. rujna 2010.

11 Na temelju izvještaja suca izvjestitelja Opći sud (četvrto vijeće) odlučio je otvoriti usmeni postupak.

12 Stranke su na ročištu održanom 28. veljače 2012. iznijele usmena izlaganja i odgovorile na pitanja koja je usmeno postavio Opći sud.

13 Tužitelji od Općeg suda zahtijevaju da:

— djelomično poništi članak 1. pobijane odluke u dijelu u kojem je Komisija zaključila da su tužitelji sudjelovali u jedinstvenoj povredi u sektoru kupaonske opreme;

— naloži Komisiji snošenje troškova.

14 Komisija od Općeg suda zahtijeva da:

— odbije tužbu;

— naloži tužiteljima snošenje troškova.

O pravu

15 Tužitelji u prilog svojoj tužbi iznose samo jedan tužbeni razlog navodeći da je Komisija pogrešno zaključila da su oni sudjelovali u jedinstvenoj povredi u sektoru kupaonske opreme.

16 Komisija osporava argumentaciju tužitelja.

17 Potrebno je napomenuti da tužitelji u prilog svoga jedinog tužbenog razloga ističu u bitnom dva temeljna prigovora prema kojima je, s jedne strane, Komisija počinila pogreške u pogledu uvjeta koji dovode do zaključka o postojanju jedinstvene povrede i o sudjelovanju poduzetnika u počinjenju iste. S druge strane, činjenični elementi koji su trebali biti uzeti u obzir ne dopuštaju da se donese zaključak da je u ovom slučaju počinjena jedinstvena povreda u kojoj su sudjelovali tužitelji. Pod takvim uvjetima Opći sud smatra svrsishodnim razmotriti dva navedena prigovora zasebno.

Prvi prigovor: pogreške u utvrđivanju uvjeta postojanja jedinstvene povrede i sudjelovanju poduzetnika u takvoj povredi

18 Tužitelji ističu da je Komisija pogrešno primijenila pravo. Uvjeti koje je primijenila u pobijanoj odluci kako bi utvrdila postojanje jedinstvene povrede i sudjelovanje poduzetnika u njenom počinjenju razlikuju se od onih koji proizlaze iz njezinih ranijih odluka i sudske prakse. Time je Komisija povrijedila načela transparentnosti, pravne sigurnosti i jednakog postupanja.

19 Komisija osporava predmetnu argumentaciju.

20 Potrebno je napomenuti da članak 101. stavak 1. UFEU-a zabranjuje sporazume i usklađena djelovanja među poduzetnicima koji imaju za cilj ili posljedicu učinak suprotan pravilima tržišnog natjecanja a koji bi mogli utjecati na trgovinu među državama članicama.

21 Povredu članka 101. stavka 1. UFEU-a mogu uzrokovati ne samo pojedinačni sporazumi ili usklađena djelovanja koji trebaju biti sankcionirani kao zasebni slučajevi povreda, nego i niz radnji ili trajno postupanje čiji se sastavni dijelovi mogu s pravom smatrati konstitutivnim elementima jedinstvene povrede (u tom smislu vidjeti presudu Suda od 7. siječnja 2004., Aalborg Portland i dr. protiv Komisije, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, Zb., str. I-123., točku 258., i navedenu sudsku praksu).

22 U pogledu utvrđivanja postojanja jedinstvene povrede, na Komisiji je da prvo utvrdi jesu li sporazumi ili usklađena djelovanja u pitanju koji se odnose na robu, usluge ili određena područja dio sveobuhvatnog plana kojeg hotimice provode poduzetnici o kojima je riječ kako bi ostvarili zajednički cilj suprotan pravilima o tržišnom natjecanju (u tom smislu vidjeti presudu Aalborg Portland i dr. protiv Komisije, točku 21. *supra*, točke 258. i 260., i presudu Općeg suda od 8. srpnja 2008., Lafarge protiv Komisije, T-54/03, još neobjavljenu u Zb., točku 482.).

23 Komplementarne veze među sporazumima ili usklađenim djelovanjima su objektivni pokazatelji postojanja sveobuhvatnog plana. Takve veze postoje kada navedeni sporazumi ili djelovanja imaju za cilj utjecati na jednu ili više posljedica normalnog odvijanja tržišnog natjecanja i svojim međudjelovanjem pridonose ostvarenju jedinstvenog cilja suprotnog pravilima tržišnog natjecanja. Potrebno je da Komisija u tom pogledu ispita sve činjenične elemente koji bi mogli potvrditi ili dovesti u pitanje spomenuti sveobuhvatni plan (u tom smislu vidjeti presude Općeg suda Lafarge protiv Komisije, točku 22. *supra*, točku 482., i od 28. travnja 2010., Amann & Söhne i Cousin Filterie protiv Komisije, T-446/05, Zb., str. II-1255., točku 92., i navedenu sudsku praksu).

24 Kad je riječ, na drugom mjestu, o utvrđivanju sudjelovanja poduzetnika u jedinstvenoj povredi, potrebno je istaknuti da je zadatak Komisije utvrditi da je navedeni poduzetnik namjeravao pridonijeti vlastitim djelovanjem jedinstvenom cilju kojemu su težili i ostali sudionici i da je znao za nezakonito djelovanje koje su planirali ili provodili drugi poduzetnici za postizanje tog cilja, ili da ga je mogao razumno predvidjeti, te da je pri tome bio spreman prihvatiti rizik (u tom smislu vidjeti presudu Aalborg Portland i dr. protiv Komisije, točku 21. *supra*, točku 83.).

25 Poduzetnik je mogao izravno sudjelovati u svim djelovanjima protivnim tržišnom natjecanju koja čine jedinstvenu povredu, a u tom slučaju mu Komisija ima pravo pripisati odgovornost za njegovo sveukupno djelovanje i, prema tome, za navedenu povredu u cjelini. Poduzetnik je također mogao izravno sudjelovati samo u dijelu radnji protivnih tržišnom natjecanju koje čine jedinstvenu povredu, ali biti upoznat s ukupnošću drugih nezakonitih djelovanja koja su planirali ili provodili ostali sudionici zabranjenog sporazuma za postizanje istih ciljeva ili ih je mogao razumno predvidjeti te je bio spreman za njih prihvatiti rizik. U takvom slučaju Komisija ima također pravo pripisati tom poduzetniku odgovornost za ukupnost djelovanja protivnih tržišnom natjecanju koja čine tu povredu i, prema tome, povredu u cjelini.

26 S druge strane, u slučaju da je poduzetnik izravno sudjelovao u jednom ili više djelovanja protivnih tržišnom natjecanju koja čine jedinstvenu povredu, ali pri čemu nije utvrđeno da je svojim vlastitim djelovanjem nastojao pridonijeti jedinstvenim zajedničkim ciljevima koje su željeli postići ostali sudionici i da je znao za ukupnost drugih nezakonitih djelovanja koja su planirali ili provodili navedeni sudionici za postizanje istih ciljeva ili ih je mogao razumno predvidjeti i pritom je bio spreman prihvatiti rizik, Komisija mu nema pravo pripisati odgovornost osim za ona djelovanja u kojima je izravno sudjelovao i za djelovanja koja su planirali ili provodili drugi sudionici za postizanje ciljeva jednakih onima koje je poduzetnik želio postići i za koje je dokazano da je za njih znao ili ih je mogao razumno predvidjeti te je bio spreman za njih prihvatiti rizik.

27 S jedne strane, u ovom slučaju može se reći da je, u pogledu uvjeta postojanja jedinstvene povrede, Komisija ocijenila u uvodnoj izjavi 786. pobijane odluke pozivajući se na sudsku praksu da se „pojam jedinstvene povrede odnosi[o] samo na situaciju kada više poduzetnika sudjeluje[je sudjelovalo] u povredi koja se sastoji od trajnog djelovanja koje ima samo jedan gospodarski cilj, a to je narušavanje tržišnog natjecanja“ i da „postojanje sinergija i komplementarnosti među različitim djelovanjima predstavljaju[predstavljali su] objektivne pokazatelje postojanja globalnog plana te vrste“.

28 S druge strane, u pogledu utvrđenja sudjelovanja u jedinstvenoj povredi, Komisija je ocijenila u uvodnoj izjavi 789. pobijane odluke pozivajući se na sudsku praksu kako slijedi:

„Sama činjenica da svaki sudionik u zabranjenom sporazumu može igrati ulogu prilagođenu svom specifičnom slučaju ne oslobađa ga odgovornosti za povredu u cijelosti, odnosno za postupke koje su počinili drugi sudionici, ali koji imaju isti nedopušteni cilj i isti učinak protivan pravilima tržišnog natjecanja. Poduzetnik koji sudjeluje u zajedničkom nezakonitom djelovanju s postupcima koji pogoduju ostvarenju jedinstvenog cilja jednako je odgovoran, za ukupno trajanje svog sudjelovanja u zajedničkom djelovanju, za postupke drugih sudionika u okviru iste povrede. Takav je slučaj kada se utvrdi da je navedeni poduzetnik znao za nezakonita djelovanja drugih sudionika ili kada ih je mogao razumno predvidjeti te kada je pristao za njih prihvatiti rizik.“

29 U pogledu Komisijinih razmatranja, iznesenih u točkama 27. i 28. ove presude, potrebno je istaknuti da ona nije pogrešno primijenila pravo ni povrijedila načela transparentnosti, pravne sigurnosti i jednakog postupanja. Uvjeti koje je navela u uvodnim izjavama 786. i 789. pobijane odluke, koji se moraju ispuniti kako bi se utvrdilo postojanje jedinstvene povrede i sudjelovanje poduzetnikâ u takvoj povredi, doista su u skladu s uvjetima iz sudske prakse navedenim u točkama 21. do 26. ove presude.

30 Drugi argumenti koje su tužitelji iznijeli u ovom pogledu ne bi trebali pobiti tvrdnju iznesenu u točki 29. ove presude.

31 Prvo, argument tužiteljâ prema kojem Komisija pogrešno tvrdi da kvalifikacija jedinstvene povrede ovisi o pitanju jesu li poduzetnici imali „zajedničku namjeru“ treba biti odbijen kao neosnovan. Ponajprije, iz uvodne izjave 786. pobijane odluke navedene u gornjoj točki 27. proizlazi da se Komisija izričito pozvala na uvjet postojanja „globalnog plana“ koji je sinonim postojanja „sveobuhvatnog plana“ u svrhu utvrđivanja čine li djelovanja protivna pravilima tržišnog natjecanja dio jedinstvene povrede. Nadalje, iako je točno da se u odgovoru na tužbu Komisija poziva na nužnost postojanja „zajedničke namjere“ uključenih poduzetnika kako bi se mogla utvrditi jedinstvena povreda, posve je jasno, kako iz odgovora na repliku tako i iz njezinih očitovanja na raspravi, da ona smatra da jedinstvena povreda postoji samo u slučaju kada sudionici provode sveobuhvatan plan koji proizlazi iz „zajedničke namjere“. Prema tome, niti su ocjene koje se odnose na postojanje globalnog plana kako ih je Komisija oblikovala u pobijanoj odluci pogrešne niti je pogrešna sama interpretacija navedenih ocjena koju ona daje u svojim podnescima.

32 Drugo, argument tužiteljâ prema kojem postojanje jedinstvene povrede zahtijeva ispunjenje četiriju uvjeta, to jest: prvo, postanje globalnog plana; drugo, komplementarnu vezu među sporazumima i predmetnim nezakonitim djelovanjima; treće, da isti poduzetnici sudjeluju u navedenim djelovanjima; i četvrto, svijest navedenih poduzetnika da sudjeluju u jedinstvenom cilju, potrebno je odbiti kao djelomično neosnovan. Kako proizlazi iz sudske prakse iznesene u gore navedenoj točki 22. i kako su tužitelji priznali odgovarajući na pitanja Općeg suda na raspravi, točno je da utvrđivanje postojanja jedinstvene povrede zahtijeva da se istovremeno ostvare prvi, drugi i četvrti uvjet koje su naveli tužitelji. Međutim, činjenica da isti poduzetnici sudjeluju u nezakonitim djelovanjima samo je jedan od pokazatelja koje Komisija treba uzeti u obzir u okviru utvrđivanja postojanja sveopćeg plana ili pojedinačnih povreda (u tom smislu vidjeti presudu Amann & Söhne i Cousin Filterie protiv Komisije, točka 23. *supra*, točka 99.).

33 U pogledu svih prethodno navedenih razmatranja, valja odbiti prvi prigovor tužiteljâ kao neosnovan.

Drugi prigovor: pogreške u ocjenjivanju činjeničnih elemenata koji su doveli do kvalifikacije jedinstvene povrede i utvrđenja sudjelovanja tužiteljâ u navedenoj povredi.

34 Tužitelji u suštini tvrde da okolnosti slučaja, uzete u cjelini, ne omogućavaju Komisiji da utvrdi postojanje jedinstvene povrede i njihovo sudjelovanje u navedenoj povredi. Tužitelji smatraju da je u ovom slučaju Komisija previdjela niz objektivnih pokazatelja kakve je već ranije utvrđivala u svojoj praksi odlučivanja i kakvi su već utvrđivani u sudskoj praksi, zbog kojih je trebala utvrditi da nezakonita djelovanja nisu činila dio jedinstvene povrede. Ovi pokazatelji proizlaze osobito iz činjenice da se tri podskupine proizvoda odnose na tržišta različitih proizvoda, da nisu ni povezane ni slične, da ni jedan od sudionika ne obavlja djelatnost koja se odnosi na svaku od tri podskupine proizvoda, da je velika većina sudionika sudjelovala u nezakonitim djelovanjima koja se odnose samo na jednu od triju podskupina proizvoda, da su razdoblja na koja se odnose navedena djelovanja različita i da ne postoji ni jedno središnje tijelo ili složena mreža koja bi povezivala predmetna strukovna udruženja.

35 Komisija osporava predmetnu argumentaciju.

36 Kako proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 23. ove presude, pitanje jesu li ispunjeni uvjeti za postojanje jedinstvene povrede potrebno je istražiti u odnosu na sve činjenice svakog pojedinog slučaja. Prvo je potrebno izložiti analizu koju je Komisija provela u pobijanoj odluci, na temelju koje je zaključila o postojanju jedinstvene povrede u kojoj su sudjelovali tužitelji (vidjeti nastavno točke 37. do 51.), prije nego što se ispita jesu li tužitelji dokazali da je Komisija u tom pogledu došla do pogrešnog utvrđenja (vidjeti nastavno točke 52. do 124.).

37 Najprije treba napomenuti da se analiza na temelju koje je Komisija zaključila o postojanju jedinstvene povrede u sektoru kupaonske opreme i o sudjelovanju tužitelja u njoj dijeli na dva dijela u pobijanoj odluci.

38 Na prvom mjestu, Komisija navodi u uvodnim izjavama 792. i 793. pobijane odluke da nezakonita djelovanja koja provode poduzetnici čine jedinstvenu povredu.

39 U pogledu dosega jedinstvene povrede koja je navodno počinjena u ovom slučaju, Komisija iznosi u uvodnim odredbama 793. do 795. pobijane odluke sljedeće četiri tvrdnje. Kao prvo, navedena povreda navodno se odnosila na tri podskupine proizvoda na područjima najmanje šest država članica, to jest Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Nizozemske i Austrije. Kao drugo, povreda je navodno trajala barem od 16. listopada 1992. do 9. studenoga 2004. Treće, utvrđena povreda navodno se sastojala od niza djelovanja suprotnih pravilima tržišnog natjecanja „koja su bila pokazatelji određenog kontinuiranog postupanja s ciljem ograničavanja tržišnog natjecanja u pogledu cijena u okviru sektora kupaonske opreme“. Četvrto, središnja skupina od osam poduzetnika koju čine tužitelji Grohe Beteiligungs GmbH (u daljnjem tekstu: Grohe), American Standard Inc. (u daljnjem tekstu: Ideal Standard), Hansa Metallwerke AG (u daljnjem tekstu: Hansa), Sanitec Europe Oy (u daljnjem tekstu: Sanitec), Duscholux GmbH & Co, Duravit AG i Villeroy & Boch AG, navodno je izravno, odlučno i kontinuirano sudjelovala u utvrđenoj povredi.

40 U pogledu posebnih elemenata koji su doveli do zaključka o postojanju jedinstvene povrede u konkretnom slučaju, Komisija ističe u uvodnoj izjavi 796. pobijane odluke deset čimbenika koji su izneseni u točkama 41. do 51. u nastavku.

41 Kao prvo, u pogledu poduzetnikâ koji su počinili jedinstvenu povredu, središnja skupina od osam poduzetnika navodno je sudjelovala u tajnim dogovorima u svim ili pojedinim od šest predmetnih država članica i bila dio organizacijskog tijela koje je obuhvaćalo tri podskupine proizvoda. Tužitelji, Grohe, Duscholux, Villeroy & Boch, Sanitec i Hansa, navodno su sudjelovali osobito na sastancima sljedećih koordinacijskih tijela: IndustrieForum Sanitär (u daljnjem tekstu: IFS) u Njemačkoj, Arbeitskreis Sanitär Industrie (u daljnjem tekstu: ASI) u Austriji i Sanitair Fabrikanten Platform (u daljnjem tekstu: SFP) u Nizozemskoj (uvodna izjava 796. prva alineja i uvodna izjava 797. pobijane odluke i bilješka na dnu stranice br. 1077. navedene odluke).

42 Kao drugo, u pogledu međusobnog usklađivanja poduzetnika, ukupno osam udruženja može se smatrati proizvođačima najmanje dvije od triju podskupina proizvoda. Na početku su navodno postojala tri koordinacijska tijela. Zatim su navodno postojala udruženja za više proizvoda u Italiji, odnosno Euroitalia i Michelangelo, i u Belgiji, primjerice l’Amicale du sanitaire, kao i grupa Home Comfort Team (u daljnjem tekstu: HCT). HCT je nastojao proširiti svoje aktivnosti na sve tri podskupine proizvoda, s time da su se u to vrijeme njegove aktivnosti odnosile na dvije podskupine proizvoda. Napokon, razgovori koji su se ticali nekih od triju podskupina proizvoda navodno su se često odvijali i u okviru specijaliziranih udruženja, kao na primjer za vrijeme dvaju sastanaka njemačkih udruženja za sanitarnu keramiku, Fachverband Sanitär-Keramische Industrie (u daljnjem tekstu: FSKI) i Arbeitsgemeinschaft Sanitärarmaturenindustrie (u daljnjem tekstu: AGSI), održanih 2002. i 2003., za vrijeme kojih su sudionici navodno također raspravljali o povećanju cijena sanitarnih armatura. S druge strane, bilateralni kontakti među poduzetnicima potvrđuju postojanje uskih veza između triju podskupina proizvoda. Na primjer, jedan čelnik Hansgrohea navodno je priznao da je uvijek pokušavao dobiti informacije o cijenama od svojih konkurenata, ali također i informacije o cjelokupnoj industriji, kako bi mogao donositi svoje odluke „s većom sigurnošću“. S obzirom na navedene sastanke i kontakte, Komisija smatra da su spomenuti proizvođači smatrali neophodnim i u svom gospodarskom interesu, kako bi osigurali učinkovitost uspostavljenog mehanizma ili utvrdili njegovu neučinkovitost, uskladiti svoja povećanja cijena unutar zajedničkog okvira (uvodna izjava 796. prva alineja i uvodne izjave 798. do 802. i 813. pobijane odluke i bilješka na dnu stranice br. 1104 navedene odluke).

43 Treće, u pogledu strukture i načina distribucije triju podskupina proizvoda, funkcioniranje industrije i osobito uloga trgovaca na veliko u sustavu distribucije na tri razine mogu potvrditi postojanje objektivnih veza među njima. Trgovci na veliko koji prodaju sve tri predmetne podskupine proizvoda činili su zajedničku klijentelu proizvođačima triju navedenih podskupina. Ti proizvođači bili su stoga

snažno potaknuti uskladiti svoje cjelokupno djelovanje i cjenovnu politiku u odnosu na trgovce na veliko. Sudionici tajnih dogovora morali su biti svjesni da sudjeluju u godišnjim ciklusima usklađivanja cijena ciljajući na iste klijente i slijedeći uglavnom ponavljajući obrazac kako bi mogli „učinkovitije reagirati u pregovorima s trgovcima na veliko“ koji su se održavali svake godine. Usklađivanje se provodilo na razini država jer su trgovci na veliko s kojima su svi proizvođači morali pregovarati i sami većinu vremena poslovali na razini država (uvodna izjava 796. treća alineja i uvodne izjave 803. do 805. pobijane odluke).

44 Četvrto, u pogledu mehanizama koji upravljaju usklađivanjem povećanja cijena, Komisija je zaključila da su oni bili načelno organizirani na isti način i u isto vrijeme u svim državama članicama za tri podskupine proizvoda. Proizvođači triju podskupina proizvoda usvojili su u svim državama članicama zajedničku praksu koja se sastojala od sustavne razmjene s konkurentima njihovih predviđanja povećanja cijena u postocima za budući ciklus cijena, najčešće prije obavještavanja svojih klijenata o tim cijenama i prije njihovog stupanja na snagu. Ovakva praksa obično se odvijala na redovnim sastancima udruženja organiziranim za vrijeme cijelog trajanja zabranjenog sporazuma gdje su sudionici priopćavali svoja povećanja cijena (uvodne izjave 806. do 809. pobijane odluke).

45 Peto, u pogledu djelovanja suprotnih pravilima tržišnog natjecanja koja su dopunjavala usklađivanje povećanja cijena, ista su se navodno sastojala bilo od sporazuma koji su se odnosili na određena događanja bilo od razmjene osjetljivih poslovnih informacija u isto vrijeme i na sličan način u okviru više udruženja u različitim državama članicama. Takva djelovanja potvrđuju intenzitet i stabilnost zabranjenog sporazuma. Tako su se, na primjer, 2004. sudionici u Belgiji, Njemačkoj, Francuskoj, Italiji i Austriji dogovorili da će povećati svoje cijene uslijed povećanja cijene sirovina, a 2002. su se proizvođači, kao odgovor na uvođenje eura, sporazumjeli o kalendaru uvođenja novih cjenika. Razmjena osjetljivih informacija u suštini se sastojala u razmjeni novih podataka o prodaji, općenito u obliku rasta ili pada u postocima u odnosu na ranije referentno razdoblje, a često i u predviđanjima prodaje za naredne mjesece. Navedena djelovanja obuhvatila su iste članove kao i praksa utvrđivanja cijena i bila su organizirana u okviru istih udruženja (uvodne izjave 810. do 813. pobijane odluke).

46 Šesto, u pogledu prekograničnih veza, Komisija primjećuje kao prvo da su rasprave o cijenama organizirane u jednoj državi članici katkad potaknule i rasprave o povećanju cijena u drugim državama članicama. Na primjer, sporazum o povećanju cijena koji se odnosio na vrata za kade koji je sklopilo njemačko specijalizirano udruženje Arbeitskreis Duschabtrennungen (u daljnjem tekstu: ADA) navodno je potaknuo usklađivanje cijena u okviru austrijskog udruženja Arbeitskreis Sanitärindustrie (u daljnjem tekstu: ASI) 2000. godine. Nadalje, uvjeti na tržištu različitih država članica bili su međusobno povezani. U Austriji su, na primjer, 2001. izvršeni pokušaji izjednačavanja cijena s cijenama u Njemačkoj. Napokon, društva kćeri velikih poduzetnika koja su sudjelovala u zabranjenom sporazumu i imala sjedište u Njemačkoj priopćavala su ne samo cijene koje su se ticale države članice iz koje je bilo nacionalno udruženje koje je organiziralo sastanak, nego i cijene koje su se ticale drugih država članica (uvodne izjave 818. do 823. pobijane odluke).

47 S druge strane, postojanje prekograničnih veza kao i središnjeg određivanja cijena unutar poduzetnika koji djeluju u više država članica objašnjava se osobito važnošću trgovačkih tokova među državama članicama, primjerice u slučaju sektora sanitarnih armatura. Takvi značajni trgovački tokovi potvrđuju da je provođenje sporazuma suprotnih pravilima o tržišnom natjecanju omogućavalo da se stvori sinergija među spomenutim poduzetnicima (uvodne izjave 824. do 833. pobijane odluke).

48 Sedmo, u pogledu središnjeg određivanja cijena unutar poduzetnika, većina multinacionalnih poduzetnika uključenih u utvrđenu povredu navodno je primijenila centraliziranu politiku određivanja cijena kontroliranu iz sjedišta svake grupe. Sjedišta multinacionalnih poduzetnika bila su zadužena osobito za određivanje polaznih cijena, istovremeno predviđajući raspone cijena koji bi omogućili nacionalnim društvima kćerima da prilagode svoje cijene uzimajući u obzir informacije kojima su raspolagali o svojim konkurentima na nacionalnoj razini. Na primjer, u okviru Hansgrohea je strateški ured za određivanje cijena smješten u Njemačkoj navodno bio zadužen za određivanje cijena koje su

uzimale u obzir poznavanje tržišta i informacije koje su prikupila društva kćeri u okviru Europske unije. Mali nezavisni proizvođači koji su sudjelovali na tim sastancima udruženja bili su pod utjecajem dogovora o cijenama koji su se tamo odvijali (uvodne izjave 834. do 844. pobijane odluke).

49 Osmo, u pogledu objektivnih veza koje postoje između triju podskupina proizvoda, za svaku podskupinu proizvoda relevantni su proizvodi kupaonske opreme koje Hansgrohe definira kao „vidljive“ proizvode u kupaonicama. Objektivne veze među tim trima podskupinama proizvoda jednako su relevantne i u pogledu sastanaka udruženja koji su obuhvatili dvije od triju podskupina proizvoda i proizvođača koji su imali zajedničku klijentelu. S druge strane, predmetni poduzetnici navodno su priznali da su tri podskupine proizvoda bile komplementarne, što potvrđuje postojanje objektivnih veza među njima (uvodne izjave 845. i 846. pobijane odluke).

50 Deveto, u pogledu stabilnosti mehanizma usklađivanja cijena kroz vrijeme, Komisija ističe da su se tajni dogovori nastavili, promatrajući isti ponavljajući mehanizam, čak i nakon odlaska pojedinih članova. U tom smislu, Komisija navodi kao primjer da je Hansa 1999. prestala sudjelovati u talijanskom udruženju Michelangelo, koje je pokrivalo sanitarne armature i sanitarnu keramiku, ali je nastavila sudjelovati u udruženju Euroitalia, koje je pokrivalo sanitarne armature i u manjoj mjeri sanitarnu keramiku (uvodne izjave 801. i 847. pobijane odluke i bilješka na dnu stranice br. 1176. navedene odluke).

51 Deseto, u pogledu sudjelovanja, mobilnosti i odgovornosti upravljačkog kadra, postoji više primjera predstavnika koji su prešli iz jednog poduzetnika koji je sudjelovao u utvrđenoj povredi u drugi ili koji su preuzeli odgovornost za više država članica ili su sudjelovali na tajnim sastancima više udruženja organiziranim u više država članica. Ti čimbenici potvrđuju zaključke Komisije u pogledu višeproizvodnog karaktera i značaja zemljopisnog raspona navedene povrede. Na primjer, stanoviti [V.] iz Saniteca navodno je bio prisutan na tajnim sastancima SFP-a u Nizozemskoj kao i na tajnim sastancima grupe Vitreous China Group (u daljnjem tekstu: VCG) u Belgiji. To mu je omogućilo da obavijesti ostale konkurente o raspravama koje su se održavale u okviru svakog udruženja. Stanoviti [D.] zastupao je Ideal Standard u okviru ASI-ja i navodno je sudjelovao u raspravama koje se nisu ticale samo sanitarne keramike nego i sanitarnih armatura (uvodne izjave 848. i 849. pobijane odluke i bilješke na dnu stranice br. 1177. do 1180. navedene odluke).

52 Na drugome mjestu, Komisija ispituje sudjelovanje poduzetnika obuhvaćenih pobijanom odlukom, među kojima tužitelja, u predmetnoj jedinstvenoj povredi (uvodna izjava 850. pobijane odluke).

53 Kao prvo, prema mišljenju Komisije, činjenice dokazuju da su tužitelji, Grohe, Ideal Standard, Sanitec, Hansa, Villeroy & Boch, Duscholux i Duravit, bili svjesni globalnog tajnog djelovanja zato što su znali ili su mogli razumno predvidjeti da se utvrđena povreda odnosila na najmanje tri podskupine proizvoda, s obzirom na činjenicu da su bili članovi najmanje jednog koordinacijskog tijela, da su također bili članovi nekoliko udruženja za više proizvoda i da su bili zastupljeni u najmanje trima državama članicama i u specijaliziranim udruženjima pomoću kojih su se povezali s drugim poduzetnicima koji su također bili aktivni u okviru utvrđene povrede u više država članica (uvodna odredba 852. pobijane odluke).

54 Kao drugo, u pogledu tužitelja, posebice Grohea, Ideal Standarda i Saniteca, navodno su svi sudjelovali, uz posredovanje svojih nacionalnih društava kćeri, na tajnim sastancima udruženja u šest predmetnih država članica. Dodatno, svi su sudjelovali na tajnim sastancima najmanje jednog koordinacijskog tijela, a često i na sastancima nekoliko udruženja za više proizvoda. Svi su bili izravno uključeni u utvrđenu povredu u odnosu na tri podskupine proizvoda na koje se odnosila njihova djelatnost. Komisija ističe da su tužitelji bili članovi IFS-a, ASI-ja kao i SFP-a i Stichting Verwarming en Sanitair (u daljnjem tekstu: SVS), sa sjedištima u Nizozemskoj. Četiri navedena koordinacijska tijela pokrivala su tri podskupine proizvoda. Također su navodno bili članovi udruženjâ za više proizvoda Euroitalia, HCT i Amicale du sanitaire, koja su pokrivala najmanje dvije podskupine proizvoda (uvodna izjava 853. pobijane odluke).

55 S obzirom na ocjene Komisije iznesene u gore navedenim točkama 39. do 54., potrebno je nadalje utvrditi je li ona pravilno utvrdila da predmetna djelovanja čine jedinstvenu povredu, što tužitelji osporavaju.

56 Ponajprije, potrebno je napomenuti da tužitelji, iako tvrde u okviru jedinog tužbenog razloga koji ističu u prilog svojoj tužbi, da nisu sudjelovali u jedinstvenoj povredi, ipak ukazuju da, s jedne strane, ne osporavaju činjenice koje su ranije priznali u okviru upravnog postupka i da, s druge strane, priznaju da su povrijedili članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u. Pod ovakvim uvjetima potrebno je ispitati, na temelju činjeničnih elemenata iznesenih u pobijanoj odluci i uslijed činjenice da ih tužitelji ne osporavaju u predmetnoj tužbi, je li Komisija ispravno zaključila da su poduzetnici sudjelovali u jedinstvenoj povredi koja pokriva tri podskupine proizvoda, a ne samo u dvije zasebne povrede koje se odnose na dvije podskupine proizvoda koje oni proizvode i prodaju, to jest na sanitarne armature i vrata za kade.

57 S druge strane, važno je naglasiti da Komisija, kako je i priznala u biti u svojim očitovanjima na odgovore na usmena pitanja Općeg suda za vrijeme rasprave, ne raspolaže nikakvim posebnim diskrecijskim prostorom za utvrđivanje čine li ili ne čine nezakonita djelovanja jedinstvenu povredu. S druge strane, Opći sud ima pravo izvršiti punu kontrolu ne samo poštivanja pravnih pravila koja se primjenjuju na predmetnu povredu, nego također i činjenica koje su dovele Komisiju do usvajanja ili odbacivanja kvalifikacije navedene povrede, kao u ovom slučaju, o jedinstvenoj povredi.

58 U konkretnom slučaju može se ocijeniti da deset činjeničnih elemenata koje je Komisija istaknula i koji su izloženi u točkama 41. do 51. ove presude, kad se razmotre kao cjelina, dovodu do zaključaka, prvo, o postojanju jedinstvene povrede i, drugo, o sudjelovanju tužitelja u navedenoj povredi.

59 Prvo, u pogledu utvrđivanja postojanja jedinstvene povrede s jedne strane, potrebno je utvrditi da je, u suštini, Komisija ustanovila postojanje sveobuhvatnog plana koji su provodili predmetni poduzetnici, a čiji je jedini cilj bio omogućiti proizvođačima triju podskupina navedenih proizvoda, inače komplementarnih za izradu kupaonica, da u okviru istog distribucijskog sustava na trima razinama usklađuju povećanja cijena koja su zaračunavali trgovcima na veliko koji su bili njihovi zajednički klijenti. Takva ocjena proizlazi iz utvrđenja koje Komisija izvodi u uvodnoj izjavi 793., četvrta alineja pobijane odluke, djelomično iznesenoj u gore navedenoj točki 39., u uvodnoj izjavi 793., treća alineja, i u uvodnim izjavama 803. do 805. iste odluke, djelomično navedenim u gore navedenoj točki 43. Takva ocjena također je potkrijepljena analizom Komisije prema kojoj su predmetna nezakonita djelovanja bila usmjerena, kako su tužitelji priznali ne samo tijekom upravnog postupka (vidjeti uvodnu izjavu 931. pobijane odluke i bilješku na dnu stranice br. 934 navedene odluke), nego i za vrijeme rasprave, u odgovorima na pitanja Općeg suda, na zauzimanje zajedničke pozicije prema trgovcima na veliko koji raspolažu značajnom pregovaračkom moći, imajući u vidu nužnost određivanja cijena navedenim trgovcima u istim godišnjim razdobljima koje će se na njih primjenjivati u pogledu triju podskupina proizvoda.

60 S druge strane, Komisija je utvrdila mnoge komplementarne veze među predmetnim nezakonitim djelovanjima, utvrdivši postojanje sveobuhvatnog plana opisanog u prethodnoj točki. Naime „objektivne pokazatelje provođenja sveobuhvatnog plana u suštini čini činjenica da je predmetna djelovanja provela značajna i konzistentna skupina poduzetnika (vidjeti uvodne izjave 796. i 797. pobijane odluke iznesene u točki 41. ove presude), čija se aktivnost odnosila na dvije od triju podskupina proizvoda (vidjeti uvodnu izjavu 801. pobijane odluke iznesenu u točki 42. ove presude) koji su pripadali istom sektoru djelatnosti i bili komplementarni (vidjeti uvodnu izjavu 845. pobijane odluke iznesenu u točki 49. ove presude). Zatim, djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja koja je provodila središnja skupina poduzetnika i koja su se odvijala unutar više koordinacijskih tijela i udruženja za više proizvoda, imala su za cilj postizanje povećanja cijena kako na godišnjoj bazi, tako i povodom specifičnih događanja u odnosu na jednu ili više od tri podskupina proizvoda (vidjeti uvodne izjave 810. do 813. pobijane odluke, iznesene u gore navedenoj točki 45.) te su ih sudionici doživljavali kao da su usklađena kako bi povećanja cijena bila prihvatljiva za njihove zajedničke klijente (vidjeti

uvodnu izjavu 813. pobijane odluke iznesenu u točki 42. ove presude). Zaključno, navedena nezakonita djelovanja su bila provođena na isti način i istom učestalošću (uvodne izjave 806. do 809. pobijane odluke, iznesene u točki 44. ove presude) u određenim slučajevima od strane istih zaposlenika koji su bili zaduženi za njihovo provođenje za više podskupina proizvoda i za više područja (vidjeti uvodne izjave 848. i 849. pobijane odluke, iznesene u gore navedenoj točki 51.).

61 Kao drugo, u pogledu sudjelovanja tužitelja u predmetnoj jedinstvenoj povredi, Komisija je ispravno utvrdila da se tužitelje, s obzirom na to da su zajedno s drugim poduzetnicima kažnjenim u pobijanoj odluci bili članovi koordinacijskih tijela i udruženja za više proizvoda (vidjeti uvodnu izjavu 853. pobijane odluke iznesenu u točki 54. ove presude), ima u najmanju ruku smatrati upoznatima sa svim nezakonitim djelovanjima koja su se odnosila na tri podskupine proizvoda, tako da ih je trebalo kazniti za navedenu jedinstvenu povredu.

62 Pod takvim uvjetima, Opći sud smatra da je Komisija opravdano zaključila o postojanju jedinstvene povrede i o sudjelovanju tužiteljâ u navedenoj povredi.

63 S obzirom na uvodne izjave iznesene u točkama 59. do 62. ove presude, potrebno je sukcesivno ispitati argumente koje su tužitelji iznijeli kako bi istaknuli, s jedne strane, da određeni činjenični elementi koje Komisija nije uzela u obzir dovode u pitanje postojanje jedinstvene povrede u konkretnom slučaju i, s druge strane, da deset činjeničnih elemenata koje je uzela u obzir ne dovode do zaključka o postojanju jedinstvene povrede.

O argumentima tužiteljâ koji se odnose na činjenične elemente koje Komisija nije uzela u obzir u pobijanoj odluci

64 Tužitelji iznose četiri glavna argumenta kako bi istaknuli da određeni činjenični elementi koje Komisija nije uzela u obzir dovode u pitanje postojanje jedinstvene povrede.

65 Komisija osporava navedene argumente.

66 Kao prvo, tužitelji upozoravaju da se tri podskupine proizvoda međusobno razlikuju i da se odnose na različita tržišta te da nisu međusobno zamjenjive.

67 U tom pogledu, potrebno je s jedne strane istaknuti da činjenica oko koje su stranke suglasne, tj. da se tri podskupine proizvoda odnose na različita tržišta, sama po sebi ne isključuje postojanje jedinstvene povrede. Naime, kako proizlazi iz sudske prakse iznesene u točki 22. ove presude, utvrđenje postojanja jedinstvene povrede pretpostavlja, po definiciji, da se predmetna djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja odnose na različite proizvode i usluge ili područja. S druge strane, u ovom slučaju, na što je Komisija ispravno ukazala na raspravi u odgovoru na pitanja Općeg suda, činjenica da se predmetna nezakonita djelovanja odnose na sve „vidljive“ proizvode koji su komplementarni za izradu kupaonica, predstavlja objektivan pokazatelj da su predmetni poduzetnici imali interesa uskladiti svoja nezakonita djelovanja u odnosu na zajedničke klijente. U tom smislu važno je napomenuti da tužitelji nisu istaknuli ni jedan argument kojim bi osporili utvrđenje Komisije, izloženo osobito u uvodnoj izjavi 805. pobijane odluke prema kojoj su proizvođači sanitarnih armatura usklađivali svoja djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja kako bi zajednički štitili svoje interese i „stvorili zajedničku poziciju“ prema trgovcima na veliko. Iz navedenih tvrdnji proizlazi da bi argument tužitelja u tom pogledu valjalo odbiti kao neosnovan.

68 Kao drugo, tužitelji tvrde da nitko od sedamnaest adresata pobijane odluke nije proizvodio ni komercijalizirao proizvode koji se odnose na sve tri podskupine proizvoda i da je samo petero među njima obavljalo djelatnost povezanu s dvije podskupine proizvoda.

69 S jedne strane, u tom pogledu važno je prvo istaknuti da Komisija nije u pobijanoj odluci smatrala da je sedamnaest poduzetnika koje je kaznila sudjelovalo u jedinstvenoj povredi. Naime, za neke od poduzetnika obuhvaćene pobijanom odlukom, kao što su talijanski poduzetnici Cisal Rubinetteria SpA, Mamoli Robinetteria SpA, Rubineterrie Teoerema SpA, RAF Rubinetteria SpA i Zucchetti Rubinetteria SpA, Komisija je procijenila u uvodnoj izjavi 879. pobijane odluke da se ne može pretpostaviti da su sudjelovali u jedinstvenoj povredi zbog činjenice da nije raspolagala dokazima po kojima su oni sudjelovali u raspravama koje su se ticale triju podskupina proizvoda izvan Italije. S druge strane, Komisija je u pobijanoj odluci utvrdila da je središnja skupina poduzetnika, koja se sastojala od najmanje pet poduzetnika među kojima su bili i tužitelji, proizvodila proizvode iz dviju od triju podskupina proizvoda i da su navedeni poduzetnici sudjelovali, o okviru koordinacijskih tijela i udruženja za više proizvoda, u nezakonitim djelovanjima koja su se odnosila na tri i dvije podskupine proizvoda, u većini ili u svih šest predmetnih država članica (vidjeti uvodne izjave 792., 853. i 854. pobijane odluke). Sudjelovanje ove središnje skupine poduzetnika u različitim nezakonitim djelovanjima pokazuje postojanje sveobuhvatnog plana, čak i da svi predmetni poduzetnici nisu proizvodili proizvode koji ulaze u sve tri podskupine proizvoda.

70 S druge strane, u pogledu tvrdnji tužiteljâ koji ističu da Komisija ne može, osim u iznimnim okolnostima koje se nisu ostvarile u ovom slučaju, utvrditi njihovo sudjelovanje u jedinstvenoj povredi u odnosu na navedene podskupine proizvoda jer oni ne proizvode navedene proizvode, takav argument treba odbiti. Prvo, navedeni argument koji se odnosi na pitanje može li poduzetnik koji ne proizvodi sanitarnu keramiku sudjelovati u povredi koja uključuje takve proizvode nije bitan za pitanje jesu li se ispunili svi uvjeti za postojanje jedinstvene povrede koji se odnose na tri podskupine proizvoda. Nadalje, i posve hipotetski, kako proizlazi iz sudske prakse iznesene u točki 25. ove presude, poduzetnik se može smatrati odgovornim za povredu koja djelomično obuhvaća proizvode koje on ne proizvodi, ukoliko je imao saznanja o ukupnosti nezakonitih djelovanja koja su planirali ili provodili drugi sudionici zabranjenog sporazuma u svrhu ostvarivanja istih ciljeva.

71 Kao treće, tužitelji tvrde da je fokus povrede bio specifičan za svaku pojedinu od triju podskupina proizvoda. Prema njihovom mišljenju, iako su se neka od djelovanja opisanih u pobijanoj odluci odnosila na više od jedne od triju podskupina proizvoda, sama činjenica da je predmetna povreda pokrivala više navedenih podskupina nije dovoljna da je se okarakterizira kao jedinstvenu povredu. U tom pogledu, tužitelji iznose dvije serije argumenata.

72 Prvom serijom argumenata tužitelji ističu da su se godišnje usklađivanje povećanja cijena i razmjena osjetljivih poslovnih informacija većinom odnosili na samo jednu od triju podskupina proizvoda i da su obuhvaćali samo pojedine od šest predmetnih država članica.

73 Ponajprije, u tom pogledu može se utvrditi da čak i ako se većina sastanaka strukovnih udruženja, kako tvrde tužitelji, odnosila na samo jednu podskupinu proizvoda u jednoj državi članici, ta činjenica ne dovodi u pitanje konstataciju prema kojoj su predmetni poduzetnici usklađivali svoja djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja za svaku od triju podskupina proizvoda.

74 Zatim, potrebno je istaknuti, kako to potvrđuju i tužitelji u svojim podnescima, da su se usklađivanja povećanja cijena za tri podskupine proizvoda dogovarala unutar udruženja ASI i SFP kao i udruženja IFS barem povremeno. Prema tome, činjenica da su se znatno manje usklađivale cijene za više proizvoda, ili da se gotovo uopće nisu usklađivale za neke od triju podskupina proizvoda u drugim predmetnim državama članicama, osobito u Belgiji, Francuskoj i Italiji, ne mijenja tvrdnju da je takvo usklađivanje cijena za više proizvoda postojalo u Njemačkoj, Nizozemskoj i Austriji.

75 Osim toga, suprotno onome što tvrde tužitelji, činjenica da su oni priznali da su se djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja povezana sa specifičnim događajima kao što su uvođenje eura, povećanje cijena sirovina ili uvođenje plaćanja cestarina sastojala u povećanju usklađenih cijena pokazuje postojanje komplementarnih veza između djelovanja suprotnih pravilima tržišnog natjecanja usmjerenih na svaku podskupinu proizvoda, čak i ako su ta djelovanja bila sporedna u odnosu na

redovita djelovanja usklađivanja cijena. Isto vrijedi i za razmjenu osjetljivih poslovnih informacija za koju tužitelji izričito priznaju da se odnosila na više od jedne od triju podskupina proizvoda. Činjenica da su navedena djelovanja sporedna u odnosu na godišnja usklađivanja povećanja cijena nema utjecaja na kvalifikaciju navedenih djelovanja kao „jedinstvene povrede“.

76 Zaključno, kako Komisija opravdano ističe u svojim podnescima, činjenica da su tužitelji, kako je navedeno u točki 5. ove presude, podnijeli zahtjev za imunitet od novčanih kazni u okviru Obavijesti iz 2002. o suradnji za ukupnost proizvoda iz sektora „kupaonske opreme“, predstavlja relevantnu činjenicu za utvrđenje postojanja jedinstvene povrede. Suprotno onome što su tužitelji iznijeli u okviru odgovora na pitanja Općeg suda na raspravi, takva činjenica po svojoj prirodi ukazuje na to da su poduzetnici smatrali da su predmetna djelovanja u koja su bili izravno uključeni, a odnosila su se na sanitarne armature i vrata za kade, bila međusobno povezana i činila dio jedne jedinstvene povrede.

77 Prvu seriju argumenta koju su podnijeli tužitelji, iznesenu u točki 72. ove presude, stoga valja odbiti kao neosnovanu.

78 Drugom serijom argumenata tužitelji ističu da je trajanje povreda bilo različito za svaku od triju podskupina proizvoda kako u Belgiji tako i u Njemačkoj, Francuskoj i Italiji. Pri tome naglašavaju da nije mogla postojati jedna jedinstvena povreda koja se odnosila na tri podskupine proizvoda i koja je počela 1994. godine zato što je povreda u Njemačkoj koja se odnosila na sanitarne armature započela tek 1998., a povreda koja se odnosila na sanitarnu keramiku tek 2000.

79 U tom pogledu, potrebno je istaknuti da, s jedne strane, Komisija nije pogrešno procijenila da je jedinstvena povreda počinjena u odnosu na tri podskupine proizvoda u svim državama članicama počevši od najranije 12. listopada 1994. do 9. studenoga 2000., nego je smatrala da se jedinstvena povreda razvijala i da se za vrijeme tog razdoblja postupno prilagođavala s obzirom na predmetne države članice. Takvo utvrđenje proizlazi iz članka 1. pobijane odluke u kojem je Komisija precizno navela razdoblja za vrijeme kojih i teritorije na kojima su kažnjeni poduzetnici navodno sudjelovali u različitim nezakonitim djelovanjima koja su se odnosila na svaku od triju podskupina proizvoda i činila dio jedinstvene povrede. S druge strane, činjenica da su predmetna nezakonita djelovanja započela u različito vrijeme, u odnosu na predmetne države članice i podskupine proizvoda, ne utječe na činjenicu da su postojale mnoge materijalne, teritorijalne i vremenske podudarnosti među nezakonitim djelovanjima u pogledu predmetnih proizvoda što, povrh svega, tužitelji ne osporavaju. U odnosu na tužitelje također se može istaknuti, kako je Komisija utvrdila u tablici D pobijane odluke, da su oni sudjelovali u nezakonitim djelovanjima u Belgiji, Njemačkoj, Francuskoj i Austriji, koja su se odnosila na dvije podskupine proizvoda koje su odgovarale njihovim proizvodnim aktivnostima u različitim trajanjima, pri čemu je jedan dio razdoblja nezakonitog djelovanja bio zajednički svima, preciznije razdoblje između 16. listopada 1992. i 15. srpnja 2004.

80 Drugu seriju argumenata tužitelja, iznesenu u točki 78. ove presude, stoga valja odbiti kao neosnovanu.

81 Četvrto, tužitelji ističu da sama svijest da bi se djelovanje suprotno pravilima tržišnog natjecanja moglo dogoditi, u ovom slučaju u jednoj od triju podskupina proizvoda koji odgovaraju proizvodima koje predmetni poduzetnici ne proizvode, ne bi smjela imati za posljedicu prekvalifikaciju dviju zasebnih povreda u jednu jedinstvenu. Osobito ističu to da čak i da su pod određenim okolnostima mogli „nazrijeti mogućnost godišnjeg usklađivanja cijena i u sektoru sanitarne keramike“, nisu bili upoznati s nezakonitim djelovanjima koja su se odvijala unutar specijaliziranih udruženja koja su pokrivala navedene artikle.

82 U tom pogledu, svakako je potrebno utvrditi da su, kako je napomenula Komisija, tužitelji u svojim podnescima izričito priznali da se usklađivanje povećanja cijena zbivalo unutar dvaju koordinacijskih tijela kojima su pripadali, to jest udruženjima ASI i SFP. Pod takvim uvjetima, Komisija može valjano smatrati da su tužitelji imali barem saznanje o djelovanjima protivnim pravilima tržišnog natjecanja

provedenim u pogledu sanitarne keramike koju nisu proizvodili. Pod takvim uvjetima, u skladu sa sudskom praksom iznesenom u točkama 24. do 26. ove presude, Komisija je smatrala da su tužitelji odgovorni za predmetnu jedinstvenu povredu.

83 Argument tužitelja stoga valja odbiti kao neosnovan.

84 S obzirom na sveukupna utvrđenja iznesena u točkama 66. do 83. ove presude, potrebno je zaključiti da ni jedan od četiriju argumenata koje su iznijeli tužitelji, a koji se odnose na ono što su oni smatrali objektivnim pokazateljima o postojanju zasebnih povreda, bilo da su razmatrani zasebno ili zajedno, ne pobija zaključak Komisije o postojanju jedinstvene povrede u kojoj su sudjelovali tužitelji. Sve argumente tužitelja u tom pogledu valja odbiti kao neosnovane.

O argumentima tužiteljâ koji se odnose na činjenične elemente koje je Komisija pogrešno uzela u obzir u pobijanoj odluci

85 Tužitelji ističu da ni jedan od deset pokazatelja koje je Komisija uzela u obzir u pobijanoj odluci i koji su navedeni u točkama 41. do 51. ove presude ne dopušta da se donese zaključak o postojanju jedinstvene povrede.

86 Komisija osporava predmetnu argumentaciju.

87 Prvo, tužitelji ističu da je utvrđenje Komisije, izneseno u uvodnoj izjavi 797. pobijane odluke i navedeno u točki 41. ove presude, prema kojem je postojala središnja skupina poduzetnika, ne dopušta da se donese zaključak o postojanju jedinstvene povrede s obzirom na to da ni jedan od njih nije proizvodio proizvode iz triju podskupina proizvoda i nije sudjelovao u zabranjenom sporazumu u šest predmetnih država članica.

88 U tom pogledu, dovoljno je podsjetiti da, kako je to bilo izneseno u točki 70. ove presude, činjenica da svi kažnjeni poduzetnici iz pobijane odluke nisu proizvodili proizvode koji se odnose na sve tri podskupine proizvoda i to u svim predmetnim državama članicama, ne pobija činjenicu da je postojala ograničena, ali jedinstvena, skupina od najmanje pet poduzetnika koji su bili umiješani u ista djelovanja povećanja cijena u pogledu njihove zajedničke klijentele, a koja su se odnosila na dvije od triju podskupina proizvoda i teritorije unutar zajedničkih udruženja osnovanih na istim teritorijima. Ovaj čimbenik dakle pokazuje da su provedena nezakonita djelovanja bila dio sveobuhvatnog plana koji je činio jedinstvenu povredu za barem jedan dio poduzetnika kažnjenih pobijanom odlukom.

89 Prvi argument tužitelja stoga valja odbiti kao neosnovan.

90 Drugo, tužitelji ističu da je utvrđenje Komisije, izneseno u uvodnoj izjavi 798. pobijane odluke i navedeno u točki 42. ove presude, prema kojem je središnja skupina poduzetnika sudjelovala u tajnim dogovorima u svim ili dijelu država članica i činila dio koordinacijskog tijela, pogrešno. Prema mišljenju tužitelja, od trinaest udruženja koja se spominju u pobijanoj odluci samo su tri koordinacijska tijela obuhvaćala sve tri podskupine proizvoda i za samo tri druga udruženja za više proizvoda može se smatrati da su obuhvaćala dvije od triju podskupina proizvoda. Među ostalim, ta tijela i udruženja pokrivala su brojne podskupine proizvoda različite od predmetne tri podskupine proizvoda.

91 Prvo je potrebno istaknuti, čak i ako je to tek potrebno utvrditi kao što tvrde tužitelji, da su postojala samo tri koordinacijska tijela i tri udruženja za više proizvoda, a ne osam udruženja koja obuhvaćaju najmanje dvije od triju podskupina proizvoda, kako je Komisija navela u uvodnoj izjavi 796., druga alineja pobijane odluke, što ne pobija utvrđenje da su predmetna nezakonita djelovanja barem djelomično provođena i usklađivana unutar istih strukovnih udruženja.

92 Nadalje, činjenica da su, kako ističu tužitelji, određena koordinacijska tijela i udruženja za više proizvoda također pokrivala i podskupine proizvoda koji nisu predmet pobijane odluke ne dovodi u pitanje utvrđenje da su ta tijela i udruženja usklađivala djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja za nekoliko od triju podskupina proizvoda obuhvaćenih navedenom odlukom.

93 Zaključno, argument tužitelja prema kojem dokumenti koji se nalaze u Komisijinom predmetu nisu pokazali da su se poduzetnici koji su bili članovi specijaliziranih udruženja zanimali za druge podskupine proizvoda osim onih zbog kojih su se primarno sastajali nije potkrijepljen činjenicama. U tom pogledu, s jedne strane, potrebno je utvrditi da tužitelji nisu naveli ni jedan poseban argument kojim bi osporili, na primjer, utvrđenje Komisije iz uvodne izjave 801. pobijane odluke prema kojem su u Njemačkoj članovi udruženja ADA za vrata za kade obavijestili članove udruženja AGSI, koje se bavilo sanitarnim armaturama, o svojoj namjeri povećanja cijena prilikom uvođenja eura. Argument tužitelja prema kojem takva obavijest ne može biti uzeta u obzir u konkretnom slučaju, s obzirom na to da je riječ o prijenosu informacija uslijed specifičnog događaja, valja odbiti kao neosnovan. Doista, takav argument ne pobija utvrđenje da je postojao prijenos informacija između udruženja koje su se odnosile na različite podskupine proizvoda. S druge strane, potrebno je istaknuti da tužitelji ne osporavaju druga utvrđenja Komisije, na primjer u uvodnoj izjavi 800. pobijane odluke iz kojeg proizlazi da su članovi udruženja Euroitalia sudjelovali na sastancima koji su se primarno odnosili na sanitarne armature, ali su također usputno bili obavještavani o sanitarnoj keramici.

94 Drugi argument tužitelja stoga valja odbiti kao neosnovan.

95 Treće, u pogledu utvrđenja Komisije, iznesene u uvodnoj izjavi 803. pobijane odluke i navedene u točki 43. ove presude, u pogledu postojanja strukture i zajedničkih modaliteta distribucije, tužitelji navode da ne osporavaju postojanje zajedničke baze klijenata i zajedničkog distribucijskog sustava na tri razine. Međutim tužitelji smatraju da su navedene činjenice bez utjecaja na utvrđivanje postojanja jedinstvene povrede, s obzirom na to da su tri podskupine proizvoda međusobno različite i da su trgovci na veliko kupci brojnih drugih proizvoda koji nisu predmet pobijane odluke.

96 U tom pogledu, važno je istaknuti da, suprotno onome što potvrđuju tužitelji i kako je to utvrđeno u točki 60. ove presude, činjenica da su proizvođači proizvoda iz triju podskupina, koji su adresati pobijane odluke, imali zajedničku klijentelu, to jest trgovce na veliko kupaonicama, objašnjava razloge zbog kojih je postojao zajednički interes svih poduzetnika da usklade povećanja cijena sanitarne opreme za kupaonice.

97 S druge strane, argumenti tužitelja dani u odgovorima na pitanja Općeg suda na raspravi, prema kojima je kalendar povećanja cijena proizlazio iz objektivnih razloga, naime jer su trgovci na veliko trebali utvrditi svoje kataloge cijena za nadolazeću godinu, prema kojima se trgovci na veliko nisu nikada protivili povećanju cijena koje su, hipotetski, prenosili na svoje klijente ili prema kojima su kupovali proizvode iz većeg spektra podskupina proizvoda od triju podskupina obuhvaćenih pobijanom odlukom, ne osporavaju analizu navedenu u prethodnoj točki, prema kojoj su proizvođači čija se djelatnost odnosila na tri podskupine proizvoda smatrali da imaju interes usklađivati svoja povećanja cijena koje su naplaćivali zajedničkim klijentima i koje su određivali na godišnjoj bazi.

98 Treći argument tužitelja stoga valja odbiti kao neosnovan.

99 Četvrto, u pogledu strukture i mehanizama djelovanja suprotnih pravilima tržišnog natjecanja spomenutih u uvodnoj izjavi 806. pobijane odluke i čiji se sadržaj navodi u točki 44. ove presude, tužitelji ocjenjuju da je utvrđenje Komisije, prema kojem su oni bili slični, u kontradikciji s činjenicom da se datumi djelovanja suprotnih pravilima tržišnog natjecanja razlikuju u odnosu na tri podskupine proizvoda i države članice na koje se odnose. S druge strane, te sličnosti proizlaze iz istog distribucijskog sustava na tri razine koji je utjecao na proizvođače kupaonske opreme da objavljuju svoja povećanja cijena u obliku cjenovnih postotaka u vrijeme istih godišnjih razdoblja.

100 U tom pogledu, s jedne strane, potrebno je istaknuti kao što to Komisija navodi u svojim podnescima da, iako je točno da su se razdoblja za vrijeme kojih su se odvijala djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja razlikovala u pogledu predmetnih podskupina proizvoda i teritorija, utvrđeno je da su se izuzetno slična djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja primjenjivala u odnosu na svaku od triju podskupina proizvoda u svakoj državi članici u vidu povećanja godišnjih cijena i to neprekidno između 16. listopada 1992. i 9. studenoga 2004.

101 S druge strane, navodi tužitelja prema kojima su djelovanja suprotna pravilima tržišnog natjecanja slična zbog sustava distribucije na tri razine ne pobijaju već upravo potvrđuju utvrđenje da su proizvođači čija se djelatnost odnosila na tri podskupine proizvoda imali zajednički interes uskladiti svoja povećanja cijena.

102 Prema tome, četvrti argument tužitelja valja odbiti kao neosnovan.

103 Peto, u pogledu utvrđenja Komisije iznesenog u uvodnoj izjavi 810. pobijane odluke i navedenog u točki 45. ove presude, tužitelji ističu da sličnost nezakonitih djelovanja povezanih sa specifičnim događajima nije relevantna s obzirom na to da su bila sporedna jer se nikada nisu odnosila na svih šest država članica navedenih u pobijanoj odluci i nisu se uvijek odnosila na sve tri podskupine proizvoda.

104 U tom pogledu, s jedne strane, potrebno je istaknuti da tužitelji ne osporavaju utvrđenja Komisije koja su posebno navedena u uvodnoj izjavi 811. pobijane odluke prema kojoj su proizvođači uskladili svoje cijene 2004. u pet država članica nakon povećanja cijena sirovina. S druge strane, tužitelji ne dovode u pitanje ni utvrđenje koje je Komisija navela kao primjer u bilješci na dnu stranice br. 1104 pobijane odluke, o razmjeni informacija koje se odnose na prodaju vrata za kade i sanitarnih armatura, do koje je došlo za vrijeme sastanka koji su 17. siječnja 2003. održala dva proizvođača sanitarne keramike. Stoga ta utvrđenja Komisije imaju za cilj potvrditi, a ne isključiti, da je postojala, barem 2003. i 2004., koordinacija među predmetnim poduzetnicima u različitim državama članicama u pogledu triju podskupina predmetnih proizvoda, uključujući i za vrijeme specifičnih događanja.

105 Peti argument tužitelja stoga valja odbiti kao neosnovan.

106 Šesto, tužitelji ističu da utvrđenja koja je Komisija iznijela u pogledu prekograničnih veza među predmetnim nezakonitim djelovanjima, iznesena u uvodnoj izjavi 818. pobijane odluke i navedena u točki 46. ove odluke, nisu relevantna za utvrđivanje opsega povrede u toliko što se odnose na tri podskupine proizvoda.

107 U tom pogledu, potrebno je utvrditi da, kako opravdano ističu tužitelji, postojanje prekograničnih veza među predmetnim nezakonitim djelovanjima ne dopušta samo po sebi da se utvrdi da se utvrđena povreda odnosila na tri podskupine proizvoda. Međutim, postojanje tih prekograničnih veza moglo bi potvrditi da je bilo nužno da se predmetna nezakonita djelovanja provode na usklađen način u različitim državama članicama u kojima su proizvođači proizvoda iz triju podskupina proizvoda obavljali svoju djelatnost.

108 Sukladno tome, potrebno je istaknuti da iako, s jedne strane, postojanje prekograničnih veza samo po sebi ne predstavlja objektivan pokazatelj o postojanju sveobuhvatnog plana, ono u konkretnom slučaju upućuje na činjenicu, s obzirom na druge objektivne elemente koje je istaknula Komisija, da je provođenje predmetnih nezakonitih djelovanja trebalo biti usklađeno u teritorijalnom pogledu. S druge strane, i posve hipotetski, takav čimbenik ne pobija druga utvrđenja Komisije kako bi se utvrdilo postojanje sveobuhvatnog plana.

109 Pod takvim uvjetima, šesti argument tužitelja valja odbiti kao neosnovan.

110 Sedmo, u pogledu utvrđenja Komisije, iznesenog u uvodnim izjavama 818. i 824. pobijane odluke i navedenog u točki 48. ove presude o postojanju, s jedne strane, trgovačkih tokova među državama članicama i, s druge strane, centralnog određivanja cijena u okviru multinacionalnih poduzetnika, tužitelji smatraju da su navedena utvrđenja bez utjecaja na analizu postojanja povrede u pogledu većeg broja proizvoda.

111 Potrebno je utvrditi da, kako to opravdano ističu tužitelji, ni jedan od dvaju čimbenika navedenih u prethodnoj točki nije sam po sebi dovoljan da bi se zaključilo o postojanju jedinstvene povrede umjesto dviju zasebnih povreda.

112 Međutim, s jedne strane je točno da je centralno određivanje cijena omogućavalo velikim multinacionalnim poduzetnicima aktivnim u jednoj ili više od triju podskupina proizvoda koje su bile zastupljene u udruženjima za više proizvoda (među kojima u ASI-ju, IFS-u, Michelangelu ili SFP-u) da uzimaju u obzir informacije koje su dobivali za vrijeme sastanaka udruženja za više proizvoda kako bi utvrđivali svoje cijene na središnjoj razini za sva zemljopisna područja i za sve podskupine proizvoda na koje se odnosila njihova proizvodna djelatnost. S druge strane, također je točno da postojanje trgovačkih tokova među državama članicama pokazuje da su predmetna nezakonita djelovanja imala višestruku zemljopisnu dimenziju.

113 Stoga, dva čimbenika ispitana u prethodnoj točki upućuju na činjenicu, s obzirom na pokazatelje koje je istaknula Komisija i nabrojene u točkama 41. do 45. ove presude, da su predmetni poduzetnici imali interes uskladiti svoja povećanja cijena. S druge strane, potrebno je utvrditi, u svakom slučaju, da ta dva navedena čimbenika ne obezvrjeđuju ostala utvrđenja Komisije na kojima ona temelji svoje zaključke o postojanju jedinstvene povrede.

114 Prema tome, sedmi argument tužitelja valja odbiti kao neosnovan.

115 Osmo, u pogledu utvrđenja Komisije o objektivnim vezama između triju podskupina proizvoda, iznesenim u uvodnoj izjavi 845. pobijane odluke i navedenim u točki 49. ove presude, tužitelji tvrde da činjenica da se svaka podskupina proizvoda smatra podskupinom „vidljivih“ proizvoda nema utjecaja na kvalifikaciju jedinstvene povrede. Naime, mnoge podskupine „vidljivih“ proizvoda za kupaonice osim onih predviđenih pobijanom odlukom nisu bile predmetom tajnih djelovanja. Osim toga pojam „vidljivi proizvodi“ nema prepoznatljiv ekonomski značaj.

116 U tom pogledu, potrebno je podsjetiti, kako je to već istaknuto u točki 96. ove presude, da utvrđenje da se tri podskupine proizvoda prodaju istim klijentima u okviru istog sustava distribucije predstavlja relevantan čimbenik za ocjenjivanje postojanja komplementarnih veza između predmetnih djelovanja suprotnih pravilima tržišnog natjecanja. Kako je navedeno u točki 97. ove presude, činjenica da se pobijana odluka tiče tek dijela „vidljivih proizvoda“ za kupaonice kao što su sanitarne armature, vrata za kade i sanitarna keramika nema utjecaja na zaključak da su, za najmanje te tri podskupine proizvoda, postojale objektivne komplementarne veze koje pokazuju da su predmetni poduzetnici usklađivali svoja povećanja cijena.

117 Prema tome, osmi argument tužitelja valja odbiti kao neosnovan.

118 Deveto, tužitelji ističu da deveti i deseti čimbenik, izneseni u uvodnim izjavama 847. i 848. pobijane odluke i navedeni u točkama 50. i 51. ove presude, ne dopuštaju zaključiti o postojanju jedinstvene povrede.

119 U tom pogledu, s jedne strane, kad je riječ o utvrđenju o vremenskoj stabilnosti mehanizma usklađivanja, izloženom u uvodnoj izjavi 847. pobijane odluke i navedenom u točki 50. ove presude, potrebno je utvrditi da, kako to opravdano ističu tužitelji, činjenica da su se tajna djelovanja nastavila

odvijati usprkos tome što su određeni poduzetnici prestali sudjelovati u navedenim poslovima ne dopušta zaključiti sama za sebe da predmetna nezakonita djelovanja čine jedinstvenu povredu, a ne zasebne povrede.

120 Međutim, taj čimbenik potvrđuje u ovom slučaju, uzevši u obzir druga utvrđenja Komisije, postojanje sveobuhvatnog plana u sektoru kupaonica s ciljem da se naruši tržišno natjecanje koje je trajalo neko vrijeme, bez obzira na činjenicu da su neki poduzetnici prestali sudjelovati u navedenoj jedinstvenoj povredi.

121 S druge strane, u pogledu činjenice iznesene u uvodnoj izjavi 848. pobijane odluke i navedene u točki 52. ove presude, da su brojni zaposlenici koji su prešli iz jednog poduzetnika u drugi ostali i dalje raditi u istom sektoru, da su obavljali svoje profesionalne aktivnosti u odnosu na više podskupina proizvoda i da su zastupali svog poduzetnika u više udruženja u okviru kojih su se odvijala nezakonita djelovanja, potrebno je istaknuti da činjenica da su zaposlenici mijenjali poduzetnike ali su istovremeno ostajali u istom sektoru ne pokazuje sama po sebi da su predmetna djelovanja predstavljala jedinstvenu povredu, a ne zasebne povrede.

122 Međutim, navedena činjenica kao i činjenica da su isti zaposlenici provodili nezakonita djelovanja u odnosu na više podskupina proizvoda u okviru više udruženja unutar kojih su se odvijale nezakonite aktivnosti ukazuje na činjenicu, s obzirom na druge elemente koje je istaknula Komisija i koji su ispitani u ovoj presudi, da su uvjeti provođenja sveobuhvatnog plana s ciljem narušavanja tržišnog natjecanja u svim sektorima kupaonske opreme time bili olakšani.

123 U svakom slučaju, dva čimbenika navedena u točki 118. ove presude ne dovode u pitanje utvrđenje jedinstvene povrede koje je usvojila Komisija.

124 Pod takvim uvjetima, deveti argument tužitelja valja odbiti kao neosnovan.

125 Iz analize izložene u točkama 87. do 124. ove presude proizlazi da Komisija nije počinila pogrešku u utvrđenju zaključujući, uzevši u obzir sve činjenične elemente zajedno, da su predmetna nezakonita djelovanja činila jedinstvenu povredu.

126 Pod takvim uvjetima, jedini tužbeni razlog koji su podnijeli tužitelji i, prema tome, i ovu tužbu valja odbiti kao neosnovane.

Troškovi

127 U skladu s člankom 87. stavkom 2. Poslovnika Općeg suda, svakoj stranci koja izgubi spor nalaže se snošenje troškova, ako je postavljen takav zahtjev. Budući da su tužitelji izgubili spor, istima valja naložiti snošenje troškova sukladno zahtjevu Komisije.

Slijedom navedenog,

OPĆI SUD (četvrto vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Tužba se odbija.**

2. **Nalaže se Masco Corp., Hansgrohe AG, Hansgrohe Deutschland Vertriebs GmbH, Hansgrohe Handelsgesellschaft mbH, Hansgrohe SA/NV, Hansgrohe BV, Hansgrohe SARL, Hansgrohe SRL, Hüppe GmbH, Hüppe Ges.mbH, Hüppe Belgium SA i Hüppe BV snošenje vlastitih troškova kao i troškova Europske komisije.**

Pelikánová Jürimäe Van der Woude

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 16. rujna 2013.

Potpisi

Sadržaj

Činjenična osnova spora 2

Postupak i zahtjevi stranaka 3

O pravu 4

Prvi prigovor: pogreške u utvrđivanju uvjeta postojanja jedinstvene povrede i sudjelovanju poduzetnika u takvoj povredi 4

Drugi prigovor: pogreške u ocjenjivanju činjeničnih elemenata koji su doveli do kvalifikacije jedinstvene povrede i utvrđenja sudjelovanja tužiteljâ u navedenoj povredi. 6

O argumentima tužiteljâ koji se odnose na činjenične elemente koje Komisija nije uzela u obzir u pobijanoj odluci 11

O argumentima tužiteljâ koji se odnose na činjenične elemente koje je Komisija pogrešno uzela u obzir u pobijanoj odluci 14

Troškovi 18